

ДНІПРОПЕТРОВСЬКА АКАДЕМІЯ МУЗИКИ ім. М. ГЛІНКИ

Кафедра «Історія та теорія музики»

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

СУЧАСНА МУЗИКА

Рівень вищої освіти

Ступінь вищої освіти

Галузь знань

Спеціальність

перший

бакалавр

02 «Культура і мистецтво»

025 «Музичне мистецтво»

Відомості про викладача, який веде дисципліну:

Гонтова Лариса Валеріївна – старший викладач кафедри «Історія та теорія музики»

тел.: 0984679431

e-mail: dneprlara@gmail.com

1. АНОТАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна «Сучасна музика» вивчається на протязі другого і третього модулів і закінчується заліком. Програма вивчення навчальної дисципліни «Сучасна музика» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво» галузі знань 02 «Культура і мистецтво».

Програмою навчальної дисципліни «Сучасна музика» передбачено вивчення основних положень із наступних питань:

- сучасне музичне мистецтво та його роль у розвитку художньої та духовної культури людства;
- творчій шлях персоналій та національних музичних школи сучасності;
- надано аналіз окремих етапних музичних творів у контексті загальноєвропейських і світових традицій.

Закріплення отриманих теоретичних знань відбувається на практичних групових заняттях та при виконанні самостійної роботи (підготовка до аудиторних занять, підготовка до контрольних заходів та опрацювання розділів програми, які не викладаються на лекціях).

2. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

	Години	Кредити	Семестр
			II-III
Всього годин за навчальним планом, з них:	90	30	
Аудиторні заняття, у т. ч:	90		90
лекції	36		-
лабораторні роботи	-		-
практичні заняття	-		-
Самостійна робота, у т. ч:	54		54
підготовка до аудиторних занять	20		20
підготовка до контрольних заходів	14		14
опрацювання розділів програми, які не викладаються на лекціях	20		20
Форма підсумкового контролю	залік		

3. СТИСЛИЙ ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою дисципліни є:

- надання здобувачу вищої освіти головних відомостей з історії сучасної музики;
- розуміння тих чи інших художніх течій, стилів, знань творчості найбільш видатних композиторів, найзначніших творів ХХ-ХХІ ст.;
- формування цілісних уявлень про художні стилі, напрямки, тенденції сучасної музики на основі вивчення їх головних ознак, засвоєння множинності музично-мовних засобів.

Завдання сучасної музики як навчальної дисципліни полягають у тому, щоб:

- сприяти вихованню музиканта професіонала з широким музично-культурним кругозором;
- надати навички самостійного підходу до аналізу та оцінки явищ сучасної музичної культури;
- ознайомити з основними стильовими особливостями і жанровими різновидами сучасної музики;
- надати навички самостійного підходу до розбору та оцінки явищ музичної культури;
- перетворити теоретичні знання, одержані при вивченні дисципліни «Сучасна музика» на практичний процес виховання фахівця.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати:**

- образно-стильові і стилістичні ознаки творчості композиторів;
- найбільш значні твори сучасної музики, розуміти їх місце в доробку композитора, в історії розвитку певного жанру;
- розуміти значення окремих творчих особистостей в загальноісторичному процесі;
- осягнути образно-стильові і стилістичні ознаки творчості сучасних композиторів;
- загальний процес розвитку музики, осягнути його окремі стадії, течії і спрямування;
- розуміти закономірності розвитку музичного мистецтва різних художніх епох.

уміти:

- розуміти концепцію та художній рівень найбільш значних творів композиторів ХХ-ХХІ ст.;
- вільно орієнтуватися у новітніх партитурах та системах нотації;
- розповісти про творчі пріоритети та концепції найбільш значних художніх особистостей сучасності;
- надавати порівняльний аналіз, проводити аналогії між різними явищами сучасного музичного мистецтва;
- визначати на слух музичні твори у відео та аудіо форматі.

Пререквізити дисципліни – «Світова музична література», «Історія мистецтв», «Історія культури України», «Історія світової музичної культури» «Філософія».

Постреквізити дисципліни – «Еволюція художніх стилів», «Сучасна українська музика», «Теорія мистецтв».

Компетентності:

- Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
- Здатність розуміти базові теоретичні та практичні закономірності музичного мистецтва, усвідомлювати його художньо-естетичну природу.
- Здатність усвідомлювати взаємозв'язки та взаємозалежності між усіма елементами теоретичних та практичних знань музичного мистецтва.
- Здатність збирати, аналізувати та синтезувати художню інформацію та застосовувати її в процесі теоретичної, виконавської, педагогічної інтерпретації.

Програмні результати навчання:

1. Аналіз музичних твори з виокремленням їх належності до певної доби, стилю, жанру, особливостей драматургії, форми та художнього змісту.
2. Володіння методами опрацювання музикознавчої літератури, узагальнення та аналізу музичного матеріалу.
3. Демонстрація володіння музично-аналітичними навичками для жанрово-стильової та художньо-образної атрибуції сучасного музичного твору в процесі створення виконавських, музикознавчих та педагогічних інтерпретацій.

4. Програма навчальної дисципліни Змістовий модуль 1.

Сучасна музика: головні проблеми, тенденції розвитку, специфіка.

ТЕМА 1. Музична культура другої половини ХХ ст. Авангард I та Авангард II, їх співвідношення. Зміна структури «стиль-жанр-мова». Головні стильові напрямки. Постмодернізм та його прояви у музичному мистецтві. Індивідуалізація як одна з головних рис сучасної творчості. Нова еклектика. (М. Арановський.). Нові парадигми музичної естетики ХХ ст.: багатопараметровість як провідна особливість музичної композиції, діалогічність та парадоксальність, девальвація антропоцентризму. Роль композиторів як «навігаторів» сучасної музики. Проблеми усвідомлення музики як мистецтва взагалі. Фестивалі та творчі організації як відображення нових художніх концепцій.

ТЕМА 2. Сучасні техніки композиції: алеаторика, сонористика, серійність, серіальність, мінімалізм, електронна та конкретна музики. синтетичні техніки. Специфіка сучасної музичної композиції.

ТЕМА 3. Жанрові пошуки. Використання традиційних жанрів та жанрові міксти. Нова програмність. Роль позамузичних факторів у створенні музики Західні класики ХХ ст. у другій половині ХХ ст.: О. Мессіан, Дж. Кейдж, К. Пендерецький, В. Лютославський, Дж. Харві, Т. Такеміцу. Естетичні принципи, система жанрів, особливості стилістики та композиції. Вплив на покоління Авангарду -2.

Змістовий модуль 2. Класика західного авангарду.

ТЕМА 4. Композитори-теоретики та композитори-виконавці своєї музики. Теоретичні ідеї Дж. Кейджа, П. Булеза, К. Штокхаузена, Я Ксенакіса, Д. Лігеті, Х Лахенмана, Т. Мюроя, А. Пярта, Е. Денісова, А. Шнітке та інших як філософсько-культурологічне та художнє обґрунтування нового шляху музики. Критика концепції розвитку у музиці К. Штокхаузенем. Теорія музичного часу. Поетика аналізу у трактовці Л. Беріо.

ТЕМА 5. Тематизм та композиція у сучасній музиці. Мікро-та макротема. Драматургічна тема. «Відкрита форма», її артикуляція. «Момент-форма». Взаємодія з іншими позамузичними художніми принципами організації твору.

ТЕМА 6. Жанрове оновлення та реформа традиційної жанрової системи. «Музика для...», композиції. Демонстрація «деконструкції» опери, симфонії, сонати, сюїти тощо. Перша симфонія Шнітке (антисимфонія), «неопера» «Прометей» Л. Ноно, «Секвенції» Л. Беріо, «Странствующий концерт» А. Волконського, «текстові п'єси» К. Штокхаузена, «варіації без фуґи», «сценічні ілюзії» М. Кагеля. операторія П. Дюсапена тощо. Різноманіття індивідуальних жанрових визначень. Розмиті межі жанрів та інструментальних складів. Заміна жанрового визначення концепцій та певною назвою. Багаточисленні жанрові міксти. Іммерсивний театр.

ТЕМА 7. П. Булез: тотальна організація музичного твору. Феноменологія музики. Інваріантність як свобода і необхідність. Проблема

виконавської інтерпретації. Нові принципи музичної композиції: музичний об'єкт. «Лабіринти». Е. Варез, А. Пуссер. «Іонізації», «Пустелі» Вареза. Розуміння його музики у др. половині ХХ ст. Космічні містериї А. Пуссера, концепція алеаторики. Поняття електроакустичного авангарду. Опера «Ваш Фауст».

ТЕМА 8. Сонористичні пошуки та нова програмність музики: Я. Ксенакіс та Д. Лігеті. Нові типи музичного матеріалу: фонічні моделі, звукові поля, сонори. «Метастазіс» та «Персеполіс». Твір як політоп. Стохастична композиція. Комп'ютерні трансформації звука. Пошуки Лігеті в галузі театру абсурда. Мікрополіфонія: «Атмосфери». Полістилістика та колаж у творах Лігеті. «Реквієм». Фортепіанні твори.

ТЕМА 9. Л. Беріо, Л. Ноно: проблема творчої індивідуальності. Приналежність до так званого «ангажованого стилю». «Не-опера Л. Ноно «Прометей», «Епітафія Ф.Г.Лорці» (розщеплення тексту на складові фрагменти з їх подальшим «віяловим» розподілом по голосам). Акустичні експерименти 60 рр. Відношення до поетичного слова. Радикальні пошуки Л. Беріо. «Симфонія» та концепція «відкритого твору». Секвенції як новий жанр сучасної музики.

ТЕМА 10. С. Шарріно, Б. Ферніхоу, Х. Лахенман, Ж. Грізе – лідери сучасної нової музики. Радикальність нового розуміння звуку та його характеристик. Концепції Ж. Грізе та Х. Лахенмана. «Безтілесність» звуку С. Шарріно. Опера Шарріно «Брехливе світло моїх очей», п'єса для кларнета «Позволь мені умереть, не проснувшись (1982). Інструментальна конкретна музика Лахенмана як інтеграція нових звучань. «Естетика відмови».

Змістовий модуль №3

Сучасна музика колишнього СРСР у світовому музичному просторі

ТЕМА 11. Г. Свіридов. Неофольклорна хвиля. Сильові пласти музики. Специфіка вокального стилю. Вокальні цикли, вибір поетів. Особлива роль поезії С. Єсеніна та О. Блока. Нові можливості хорових жанрів. Традиції російської музики. Особливості музичного язика. В. Гаврилін. Фольклор та його виразні можливості у трактовці Гавриліна. Художні відкриття у галузі камерної вокальної та хорової музики. Хорові дійства. «Передзвони».

ТЕМА 12. Р. Щедрін. Універсальний обсяг жанрів. Принципи музичного театру. Опери та балети. Інструментальні твори. *Symphonie concertante* (Третя симфонія) «Лица русских сказок» (2000), П'ятий концерт для фортепіано з оркестром, «Лоліта-серенада» з музики опери. Щедрін про свою творчість.

ТЕМА 13. Б. Тіщенко. Творчі традиції Д. Шостаковича. Симфонії. Стародавні стильові пласти у контексті сучасних технік. Симфонії №3,5. Жанрові міксти (балет-ораторія «Ярославна»). Реквієм на вірші Г. Ахматової. «Борис Тіщенко: інтерв'ю *robusta*». С. Слонімський. Симфонічна творчість, етапи еволюції. Головні досягнення у галузі музичного театру. Феномен метатексту у творчості Слонімського. «Марія Стюарт», «Гамлет». Реквієм

ТЕМА 14. А. Шнітке. Етапи творчої еволюції. Ведуча роль композитора у розвитку авангарду 60-х р. Ф-ний квінтет. «Реквієм». Індивідуалізація жанрів. Симфонія та концерто гроссо. Полістилістика.

Шнітке-теоретик.

ТЕМА 15. С.Губайдуліна. Схід та Захід як підґрунтя для створення нової музичної концепції. Звукові радикальні експерименти. Четвертитони, нова тембрика. Унікальні творчі контакти. Інструментальні твори. «Страсті», «7 слів Христа». Апофатичні теми. Філософія та релігійні пошуки.

ТЕМА 16. Г. Канчелі. Національне коріння творчості. Сонористичні та темброві новації. Симфонічна творчість, програмність. 3, 7 симфонії. Музика в кіно та театрі. «Музика для живих». Канчелі, Габріадзе, Кахідзе та Данелія.

ТЕМА 17. А.Пярт. Інструментальні твори. «Табула раса» та новий стиль. Релігійна музика: «Кредо», «Стабат матер». Третя симфонія як знак творчого оновлення.

ТЕМА 18. В. Сильвестров, Л. Грабовський. Нова концепція музики та звука. Медитативність та тиша. Вокальні цикли В. Сильвестрова у діалозі з поетичною традицією медитативної лірики. Постлюдія як медитативний жанр: культурологічні та семантичні аспекти.

ТЕМА 19. А. Караманов – відродження масштабної філософської симфонії.

5. Структура (тематичний план) навчальної дисципліни

ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ зан.	Тема занять	Кількість годин
1.	Модуль 3. Музична культура другої половини ХХ ст.	6
2.	Сучасні техніки композиції: алеаторика, сонористика, серійність, серіальність, мінімалізм, електронна та конкретна музики. синтетичні техніки. Специфіка сучасної музичної композиції.	6
3.	Жанрові пошуки. Використання традиційних жанрів та жанрові міксти. Нова програмність.	6
4.	Композитори-теоретики та композитори-виконавці своєї музики. Теоретичні ідеї Дж. Кейджа, П. Булеза, К. Штокхаузена, Я Ксенакіса, Д. Лігеті, Х Лахенмана, Т. Мюроя, А. Пярта, Е. Денісова, А. Шнітке та інших.	5
5.	Тематизм та композиція у сучасній музиці.	5
6.	Жанрове оновлення та реформа традиційної жанрової системи.	6
		34
	Модуль 4	
7.	П. Булез: тотальна організація музичного твору.	2
	Сонористичні пошуки та нова програмність музики: Я. Ксенакіс та Д. Лігеті	4
8.	Беріо, Л. Ноно: проблема творчої індивідуальності.	2
9.	С. Шарріно, Б. Ферніхоу, Х. Лахенман, Ж. Грізе – лідери сучасної	4

	нової музики.	
7.	Г. Свиридов, В.Гаврилін.	4
8.	Р. Щедрін. Універсальний обсяг жанрів.	4
9.	Б. Тіщенко, С.Слоніський.	6
10.	А. Шнітке.	6
11.	С. Губайдуліна. Схід та Захід як підгрунття для створення нової музичної концепції.	4
12.	Г. Канчелі. Поєднання національного коріння творчості з новітніми художніми тенденціями.	4
13.	А. Пярт.	4
14.	В. Сільвестров, Л. Грабовський.	4
15.	А.Караманов. Відродження монументальної філософсько-релігійної симфонії.	4
Усього		90

САМОСТІЙНА РОБОТА

№ п/п	Вид роботи / Назва теми	Кількість годин
1	Підготовка до аудиторних занять	54
2	Підготовка до контрольних заходів	
3	Виконання курсової роботи (модуль 6)	
4	Опрацювання розділів програми, які не викладаються на лекціях:	
	ВСЬОГО:	54

5. Методи контролю

До контрольних заходів відносяться: поточний та підсумковий контроль.

Поточний контроль. Студент, відповідно до даної робочої навчальної програми дисципліни, виконує певні види навчальної роботи, передбачені в кожному модулі, і захищає їх результати у встановлені терміни. Поточні контролю складаються протягом 7-15 тижня в I семестрі, 9-20 тижня в II семестрі.

Засобами поточного контролю з дисципліни «Сучасна музика» є письмові і усні відповіді на теоретичні запитання, слухові роботи (вікторини), семінари, захист доповідей.

Модульний контроль. Оцінювання якості засвоєння навчального матеріалу модулів здійснюється на 16 тижні в I модулі, 21 тижні в II модулі.

До питань модульного контролю з дисципліни «Сучасна музика» відноситься задача матеріалу тем, що входять у той чи інший модуль.

Підсумковий контроль. Екзамен наприкінці VIII семестру. До питань підсумкового контролю з дисципліни «Сучасна музика» відноситься матеріал минулих семестрів.

Оцінювання виконання студентом навчальної роботи здійснюється в балах за 100-бальною системою з переведенням в національну систему оцінювання та систему ECTS.

ПОРЯДОК ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Максимальна оцінка за кожний змістовий модуль **50 балів**.

Оцінка поточного контролю складається із:

- слухової роботи (15 номерів) – максимальна кількість **15 балів**;
- усних підготовлених відповідей на запропоновані питання за темою– максимальна кількість **15 балів**;
- дві класні практичні (самостійні) роботи – максимальна кількість **10 x 2=20 балів**;

Оцінювання слухової роботи:

13-15 – якщо відповіді у роботі студента повні, грамотні; студент вільно, впевнено володіє знанням музичного матеріалу;

10-12 - якщо відповіді у роботі студента демонструють володіння навчальним музичним матеріалом, але відповіді потребують уточнень окремих положень, відсутня необхідна деталізація (точне визначення жанру фрагменту, його місця в драматургії твору);

7-9 - якщо відповіді у роботі студента розкривають суть питання, але під час відповіді на питання припускається неточностей і помилок;

4-6 - якщо відповіді у роботі студента демонструють часткове володіння матеріалом, але він не може дати пояснень щодо музичних фрагментів, у відповіді допущені грубі помилки;

1-3 - якщо робота студента демонструє повне не володіння музичним матеріалом, виконана з помітними помилками і оформлення виконано недбало;

0 - повна відсутність відповіді.

Підсумкова оцінка з дисципліни визначається за результатами оцінювання змістового модуля.

Порядок зарахування пропущених занять

Пропущені практичні заняття зараховуються шляхом їх самостійного опрацювання студентом (конспектування, підготовка реферату, підготовка до слухової роботи, тестових завдань, презентації тощо) із наступним їх захистом за розкладом консультацій викладача.

11. Рекомендована література

Базова

1. Акопян Л. Музыка XX века: энциклопедия. М. 2006.
2. Амрахова, А. А. Современная музыкальная культура в поиске самоопределения / А. А. Амрахова. М. : Издательство Композитор, 2017. – 370 с.
3. Музыка из бывшего СССР: сб статей./ Ред В. Ценова. М.,1992.
4. Когоутек Ц . Техника композиции XX века. М. 1976.
5. История зарубежной музыки. XX век: Хрестоматия. М:Научно-издательский центр «Московская консерватория», 2010. 260 с.
6. Соколов А. Музыкальная композиция XX века: диалектика творчества.- М.,1972.
7. Кюрегян Т. Музыкальная форма в музыке XVII-XX веков . М. 1998. - 344 с.
8. Гаврилова Н. А История зарубежной музыки. XX век. М., 2005.
9. Гуляницкая, Н.С. Введение в современную гармонию Текст. / Н.С. Гуляницкая. М.: Музыка, 1984. 265 с.
10. Теория современной композиции. М.: Музыка, 2005. 624 с.
11. Высоцкая М. С., Григорьева Г. В. Музыка XX века : от авангарда к постмодерну : Учебное пособие /М. С. Высоцкая, Г. В. Григорьева. — М. : Научно-издательский центр «Московская консерватория», 2011.
12. Григорьева Г.В. Музыкальные формы XX века. М. : Гуманитар. изд. центр ВЛАДОС, 2004. 175 с.
13. Петрусева Н.А. Музыкальная композиция XX века: эстетика, структуры, методы анализа. В 2-х частях. Часть 2: моногр. Пермь, 2016. 224 с.
14. Холопова В., Чигарева Е. Альфред Шнитке : очерк жизни и творчества. М.,1999.
15. Холопова В. Путь по центру. Композитор Родион Щедрин. М., 2000 г., 320 с.
16. Холопова В. Музыкальный тематизм : науч.-метод. очерк / В. Н. Холопова. М.: Музыка, 1983. 88 с. (Вопросы истории, теории, методики).

Допоміжна

- 17.Гецелева Е. Tintinnabuli Арво Пярта: диалог с прошлым или абстрагирование от времени? (На примере органических сочинений) // Искусство XX века: диалог эпох и поколений.
- 18.Денисов Э. Технический прогресс и музыка. // Свет. Добро. Вечность. Памяти Эдисона Денисова / Статьи, воспоминания, материалы. Редактор-составитель В.Ценова. — М.: Московская гос. консерватория, 1999, с.45-47.
- 19.Ильин, И.П. Некоторые концепции искусства постмодернизма в современных зарубежных исследованиях Текст. / И.П. Ильин. М.: Интрада,1998. 228 с.
- 20.Ивашкин А. Беседы с Альфредом Шнитке. М., 1994.
- 21.Крейнина, Ю. Дьёрдь Лигети и Витольд Лютославский: параллели и сопоставления Текст. / Ю. Крейнина // Laudamus. М.: Композитор, 1992.-С. 155-166.
- 22.Лигети Д. Превращения музыкальной формы // Дьёрдь Лигети. Личность и творчество. Сост. и перевод Ю.Крейниной. — М.: Российский институт искусствознания. — 1993, с. 167-189.
- 23.Лобанова М. Музыкальный стиль и жанр. История и современность. — М.,1990.
- 24.Павлишин С.С. Зарубежная музыка XX века: пути развития, тенденции. Київ: Музична Україна, 1980. 212 с.
- 25.Переверзева, М.В. Джон Кейдж: жизнь, творчество, эстетика Текст. / М.В. Переверзева; [под общ. ред. В.С. Ценовой]; Мос. гос. консерватория им. П.И. Чайковского, каф. теории музыки. М.: Русаки, 2006. - 336 с.
- 26.Манулкина О. «От Айвза до Адамса». СПб.: Изд-во Ивана Лимбаха, 2010. — 784 с.
- 27.Росс А. «Дальше — шум. Слушая XX век» М., 2015. 566 с.
28. Сокурова, О., Белоненко А. «Согласные и стройные хоры» (Размышления о «Пушкинском венке Георгия Свиридова) // Музыкальный мир Георгия Свиридова : сб. ст. / сост. А. Белоненко. М.:Сов.композитор,1990. С.56-77.
- 29.Холопова В.Н. Формы музыкальных произведений. Учебное пособие. — СПб.: Издательство „Лань“, 1999. 496 с.
- 30.Холопова В.Н. Типология музыкальных форм второй половины XX века (50-80-е годы)// Проблемы музыкальной формы в теоретических

курсах вуза. Сб. трудов РАМ им. Гнесиных. Вып. 132. М., 1994, с.46-69.

31.Холопова В.,Рестаньо Э. София Губайдулина. М., 1996.

